

فصلنامه پیام فرهیختگان (علوم تربیتی)

سال اول، شماره ۱، بهار ۱۳۹۵

صفحات: ۴۵-۸۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۱/۲۲؛ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۰۳/۲۵

بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و انگلستان

اسماعیل قاسمی* / مهدی صدیقیان**

چکیده

امروزه آموزش عالی به عنوان نهاد پرورش دهنده‌ی نیروی انسانی متخصص از جایگاه ویژه‌ای در جامعه برخوردار است. یکی از عوامل مهم تأثیرگذار در کیفیت خروجی‌های نظام آموزش عالی، سیاست‌های آموزشی-درسی دانشگاه‌های آن نظام می‌باشد. بهره‌گیری از تجارب کشورهای توسعه یافته و مطالعات تطبیقی در این زمینه می‌تواند یکی از منابع اطلاعاتی قابل اعتماد برای تدوین سیاست‌های آموزشی-درسی و افزایش کیفیت آموزشی در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه باشد. کشور ما ایران نیز که امروزه جزء کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود، جهت موفقیت در برنامه‌های تحصیلی و افزایش کیفیت آموزشی خود، نیازمند آشنایی با سایر نظام‌های آموزشی و مطالعات تطبیقی در این حوزه است. بنابراین با توجه به اهمیت و ضرورت این موضوع، پژوهش حاضر در یک مطالعه تطبیقی به مقایسه نظام آموزش عالی ایران و انگلستان پرداخته و درصدد بررسی چگونگی ارائه خدمات آموزشی، شباهت‌ها و تفاوت‌های نظام آموزش عالی دو کشور و شناخت چگونگی دلایل کسب رتبه‌های برتر علمی از سوی دانشگاه‌های انگلستان در جهان می‌باشد. روش این پژوهش، کیفی بوده و مطالعه‌ای توصیفی-تحلیلی به شمار می‌رود.

کلیدواژه‌ها: مطالعه تطبیقی، آموزش عالی، ایران، انگلستان.

esmaeilghasemi65@yahoo.com

* کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول)

** کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی دانشگاه خوارزمی

مقدمه

آموزش عالی به‌عنوان بالاترین و آخرین مرحله نظام آموزشی یا به‌عبارت‌دیگر رأس هرم آموزش در هر کشوری به‌حساب می‌آید. در کشور ما ایران نیز به تحصیل در دوره‌هایی که پس از پایان تحصیلات دوره متوسطه صورت می‌گیرد و به کسب مدارج کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری منجر می‌شود، اطلاق می‌گردد (مدهوشی و نیازی، ۱۳۸۹). این نهاد علمی اهداف و نقش ویژه‌ای را در جامعه برعهده دارد که از آن جمله می‌توان به: تربیت نیروی انسانی متخصص موردنیاز جامعه، ترویج و ارتقای دانش، عمق بخشیدن به نگرش‌های علمی و فرهنگی، تعمیق فرهنگ گفت‌وگو، مدارا و کار جمعی، ارتقای تنوع و غنای فرهنگی، نظریه‌پردازی برای حل مسائل و بحران‌های جهانی، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مساعد برای توسعه کشور اشاره کرد. همچنین آموزش عالی، رسالت‌های دیگری چون آماده کردن جامعه برای برخورد ریشه‌ای با مسائل و مشکلات و کاویدن جنبه‌های نظری، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن‌ها و مشارکت در حل و فصل آسیب‌ها و تدوین سیاست و راهبرد برای مقابله با آن‌ها را برعهده دارد (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹). از سویی دیگر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نه فقط به خاطر این مسائل، بلکه به جهت گسترش مرزهای دانش و از دیدگاه‌های رشد شخصی، ملی و بین‌المللی مورد توجه می‌باشند. در حالت کلی در تمام کشورها برای این نوع آموزش کم‌وبیش اهداف مشخص شده زیر را بیان می‌کنند:

الف- انجام پژوهش‌های بنیادی، علمی و کاربردی به‌منظور پیشرفت و گسترش علم و دانش در جامعه

ب- تربیت و تأمین نیروی انسانی ماهر، متخصص و کارآمد موردنیاز بخش‌های مختلف جامعه

ج- تسهیل تحقق اهداف اجتماعی و فرهنگی و اعتلای سطح فرهنگی جامعه (مدهوشی و

نیازی، ۱۳۸۹).

بنابراین امروزه آموزش عالی و پژوهش‌های دانشگاهی به مرکز ثقلی برای سلامت و پایداری اقتصادی، بهداشت اجتماعی و سرزندگی فرهنگی همه ملت‌ها مبدل شده است. از این رو توسعه آموزش عالی در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ بر این باور محقق شد که دانشگاه ابزار مهمی در ایجاد و تکوین یک جامعه پیشرفته است (عزیزی، ۱۳۸۷). در جامعه‌ی پیشرفته، دانشگاه به‌عنوان یک نهاد پیچیده فرهنگی به انتظام بخشی اخلاقی و اجتماعی جامعه کمک می‌کند و در جهت بهبود کیفیت زندگی و حفظ پویایی و نشاط در جامعه برای خود مسئولیت‌هایی قائل است. این نهاد بزرگ اجتماعی همچنین به‌عنوان هسته پیش‌تاز تحولات عمل نموده و از طریق رصد کردن تغییرات اجتماعی و فرهنگی به‌ویژه در عرصه علم و فناوری، جامعه را برای تسلط بر رویدادهای مبهم آینده توانمند و مهیا می‌کند (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹).

با توجه به مطالب گفته شده، اهمیت آموزش عالی با کیفیت بالا در رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور بر هیچ‌کس پوشیده نیست. بحث در موضوع بهبود و ارتقاء کیفیت آموزشی، خصوصاً در دانشگاه‌ها کاری دشوار است. زیرا در این مسیر بایستی عوامل متعددی را مورد بررسی قرار داد. دستیابی به مواردی که بتواند به ارتقاء کیفیت آموزشی کمک نماید، نیازمند تغییرات اساسی در سیستم آموزش عالی و آموزش و پرورش می‌باشد (مدهوشی و نیازی، ۱۳۸۹).

بیان مسئله

امروزه آموزش عالی به‌عنوان نهاد پرورش دهنده نیروی انسانی متخصص از جایگاه ویژه‌ای در جامعه برخوردار است. یکی از عوامل مهم تأثیرگذار در کیفیت خروجی‌های نظام آموزش عالی، سیاست‌های آموزشی-درسی دانشگاه‌های آن نظام می‌باشد. بهره‌گیری از

تجارب کشورهای توسعه یافته و مطالعات تطبیقی در این زمینه می تواند یکی از منابع اطلاعاتی قابل اعتماد برای تدوین سیاست های آموزشی- درسی و افزایش کیفیت آموزشی در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه باشد. کشور ما ایران نیز که امروزه جزء کشورهای در حال توسعه به شمار می رود، جهت موفقیت در برنامه های تحصیلی و افزایش کیفیت آموزشی خود، نیازمند آشنایی با سایر نظام های آموزشی و مطالعات تطبیقی در این حوزه است، چراکه سیستم آموزش عالی ایران با وجود پیشرفت و کسب دستاوردهای علمی در زمینه های مختلف در حوزه های متعددی نیز اثربخشی و کارایی کمتری از خود نشان داده است، دلیل بر این ادعا را می توان عدم کسب رتبه های برتر علمی در بین دانشگاه های معتبر دنیا دانست. این رکود با وجود بهره مند بودن از منابع انسانی متعدد و داشتن استعداد های ویژه، مستلزم تأمل و بررسی می باشد، یکی از راه های بررسی این مشکل مقایسه ی نظام های آموزشی است. مقایسه دو نظام آموزشی به منظور الگو گیری جهت اصلاح و پیشبرد مسائل مهم آموزشی از اهمیت ویژه ای برخوردار است، این مطالعات برای فهم حقیقی بوسیله روندهای مشابه بین المللی شکل داده می شوند. همچنین برای اصلاح و بازسازی مجدد نظام ها بر اساس ملاحظات و مشاهدات تطبیقی و رشد و افزایش فعالیت های بین المللی و فراملیتی لازم و حیاتی هستند (گزارش ملی آموزش عالی، ۱۳۸۶). در این نوع از مقایسه ها مسئولان و کارکنان نظام آموزشی دو کشور به پیشرفت یا مشکلات سازمان آموزشی خویش پی برده، کاربرد و جایگاه مناسب این نظام را در سازندگی جامعه مشخص می کنند و در نهایت درصدد جبران کاستی ها و برطرف نمودن نواقص نظام آموزشی خود بر می آیند. با توجه به آنچه گفته شد، هدف از بررسی نظام های آموزشی کشورهای دنیا در زمینه های گوناگون و سطوح مختلف تحصیلی، پی بردن به عوامل شکست و موفقیت برنامه های آموزشی است، علاوه بر این مطالعات مقایسه ای در نظام آموزشی دو یا چند کشور، موجب شناسایی تفاوت ها و شباهت های میان آنها، مسائل تربیتی

هر یک و راه‌های مقابله با مشکلات می‌شود (ایرانی، ۱۳۵۸). از سوی دیگر بررسی‌های تطبیقی می‌تواند دو یا چند سیستم آموزشی را در مجموع و یا از نقطه نظر بعضی از جنبه‌ها مانند: سازمان اداری، برنامه‌های آموزشی و یا برنامه‌های یک ماده درسی و غیره مورد مطالعه قرار دهد. همچنین مطالعات تطبیقی می‌توانند بین شیوه‌های آموزشی کشورهای مختلف یا مناطق گوناگون از نقطه نظرهای جغرافیایی، زمانی و نظام‌های تربیتی دوره‌های مختلف تاریخی انجام پذیرند (الکساندر و کسلارد، ترجمه بیانی و بهاری، ۱۳۵۸).

با توجه به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر به گوشه‌هایی از مشابهت‌ها، تفاوت‌ها و عواملی که در نظام آموزش عالی کشور صنعتی و قدرتمند انگلستان که امروزه از لحاظ نظام دانشگاهی یکی از پرآوازه‌ترین کشورهای دنیا به شمار می‌رود و کشور ایران که در طول تاریخ با فراز و نشیب بسیاری در حوزه‌های مختلف به‌ویژه در نظام آموزشی خود روبه‌رو بوده و هم اکنون نیز یکی از کشورهای در حال توسعه در سطح جهان محسوب می‌شود، پرداخته، و درصدد است با استفاده از مقایسه تطبیقی، به جواب این سؤالات برسد که چرا کشورهای مثل انگلستان در سطح جامعه جهانی از لحاظ علمی تا این اندازه رشد کرده‌اند که رتبه‌های اول علمی را به خود اختصاص می‌دهند؟ و یا اینکه خدمات آموزشی در نظام‌های آموزش عالی در ایران و انگلستان چگونه است؟

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

با توجه به اهداف این پژوهش در این قسمت به مطالعات مشابه صورت گرفته در حوزه بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران با سایر کشورها اشاره و اهداف و نتایج آنها به صورت مختصر بیان می‌گردد، این مطالعات لزوم توجه به نظام آموزش عالی را مورد تأکید قرار داده و معتقدند که دانشگاه و قشر دانشگاهی در فرایند توسعه و پیشرفت جامعه نقش

اساسی و ویژه‌ای را ایفا می‌کنند، همان‌طور که بیان شد مطالعات صورت گرفته اهمیت توجه به آموزش عالی را مورد تأکید قرار می‌دهند، این تأکید وجه تشابه این مطالعات را با پژوهش حاضر نشان می‌دهد. از جمله این مطالعات می‌توان به پژوهشی اشاره نمود که در آن به برخی از مهم‌ترین چالش‌های آموزش عالی در ایران و جهان پرداخته شده است. چالش‌هایی از قبیل: محیط در حال تغییر، رسالت‌ها، آموزش دانشجویان، تأمین مالی آموزش عالی، اداره امور دانشگاه‌ها، سیاست‌گذاری‌ها، همکاری‌های علمی بین‌المللی، مدیریت و ساختار، تقاضای اجتماعی، ارتباط دانشگاه با صنعت و کیفیت. علاوه بر چالش‌های بیان شده، در این مقاله، پژوهش مربوطه موضوع توسعه را انسان می‌داند و معتقد است که انسان باید خود توسعه را ایجاد کند و در این راه عامل محوری برای افزایش توانمندی انسان به‌منظور توسعه پایدار را آموزش، بخصوص آموزش عالی می‌داند. بنابراین، آموزش عالی نقش مهمی در ایجاد توسعه پایدار ایفا می‌کند، اما در اثر جهانی‌شدن متحول شده و کارکردش متفاوت گشته است. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن است که جهانی‌شدن، چالش‌هایی را برای آموزش عالی به همراه داشته است، نویسنده مقاله برای رفع این چالش‌ها پیشنهادهایی از قبیل حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری و سیاست‌گذاری در این حوزه را ارائه می‌دهد، با توجه به نتایج به دست آمده در این تحقیق، اهمیت بررسی پژوهش حاضر درباره چگونگی ارائه خدمات آموزشی بارز گشته و برای آن توجیه علمی و اقتصادی پیدا می‌شود (مشرف جوادی و همکاران، ۱۳۸۷). در مطالعه دیگری به مرادفات معرفتی و مبادلات دانشگاهی بین ایران و غرب (آمریکا و اروپا) پرداخته شده است، رهیافت نظری و روش‌شناختی این پژوهش، انسان‌شناختی و مردم‌نگارانه است و به بازشناسی زمینه تاریخی و اجتماعی تجربه ارتباطات علمی و دانشگاهی ایران و غرب می‌پردازد. در این مقاله مشکل پایین بودن میزان ارتباطات علمی و دانشگاهی و تاریخچه این ارتباطات بعد از اسلام تاکنون در ایران، وضع کنونی آن، ضرورت‌ها،

امکانات و محدودیت ایران در این زمینه و بالاخره، راهبردها و خط‌مشی ممکن برای توسعه این ارتباطات بررسی شده است، این مقاله بررسی تطبیقی دو نظام آموزشی را مهم برشمرده و از آن به‌عنوان راهی به‌سوی پیشرفت و اصلاح نظام آموزش عالی یاد می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۳). در مطالعه‌ی دیگری به بررسی تطبیقی فرهنگ دانشگاهی ایران و بریتانیا پرداخته شده است، در این مقاله عوامل انسان‌شناختی در ناکارآمدی آموزش دانشگاهی در ایران مورد بررسی قرار گرفته است. این بررسی با طرح یک مشکل در آموزش عالی به نام مشکل فرهنگ و توسعه علمی آغاز شده و سپس برای شناخت ابعاد مختلف این موضوع به بررسی مفهوم و ویژگی‌های فرهنگ دانشگاهی پرداخته است و در نهایت در بخش سوم مقاله، به تحلیل ویژگی‌های فرهنگ آموزش و یادگیری در بریتانیا و بررسی تفاوت‌های آن با فرهنگ آموزش و یادگیری در آموزش عالی ایران اشاره شده است. در این بخش نشان داده می‌شود که چگونه ارزش‌های دموکراسی، سرمایه‌داری، فردگرایی، انسان‌گرایی و عقل‌گرایی در شیوه‌ها و فرهنگ آموزش دانشگاهی بریتانیا تبلور و تحقق یافته است. بر اساس مطالعات تجربی موجود و تجارب اتنوگرافی نگارنده، دانشجویان ایرانی و آسیایی خارج از کشور خود، نسبت به کشورهای غربی تلقی‌های متفاوتی از مفهوم دانش، فرد، تفکر انتقادی و آموزش دارند. از اینرو در این مقاله استدلال شده است که این تفاوت‌ها ریشه در فرهنگ دانشگاهی متفاوت آن‌ها دارد. در پایان مقاله بر اساس مباحث ارائه شده راهبردهایی برای تسهیل و اصلاح فرهنگ دانشگاهی در ایران ارائه شده است (فاضلی، ۱۳۸۲)، وجه تشابه این مطالعه با پژوهش حاضر مشترک بودن کشورهای مورد مطالعه است. در پژوهش دیگری به بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی کشورهای ایران و کانادا و ارائه راهکارهای عملیاتی برای ارتقاء سیستم آموزش عالی ایران و تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور پرداخته شده است (محمدزاده، ۱۳۸۷). همچنین مقاله‌ای با عنوان بررسی تطبیقی توسعه فن‌آوری اطلاعات در نظام‌های آموزش عالی

جهان با تأکید بر ایران به بررسی وضعیت توسعه فن‌آوری اطلاعات در نظام‌های آموزش عالی جهان پرداخته و هدف اصلی خود را تشریح این چالش‌ها در دو بعد فرهنگی-اجتماعی و منابع انسانی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که در بعد فرهنگی-اجتماعی بالا بودن نسبت دانشجویان به رایانه‌های موجود، ضعف روحیه جستجوگری دانشجویان و ضعف زبان انگلیسی دانشجویان و اساتید از جمله چالش‌های مهم در این زمینه است و در بعد منابع انسانی نیز ناتوانی دانشجویان و تا اندازه‌ای اساتید در چگونگی دسترسی به اطلاعات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی یک چالش مهم عنوان شده است (رحمان پور و همکاران ۱۳۸۸). چالش‌های اشاره شده در این مقاله لزوم توجه به خدمات آموزشی در نظام‌های آموزشی را که هدف اصلی این پژوهش نیز می‌باشد، مورد تأکید قرار می‌دهد. در اینجا به مطالعه‌ای اشاره می‌کنیم که در آن به بررسی تطبیقی معیارهای ارتقای هیئت‌علمی در آموزش عالی پرداخته شده است، این مطالعه معیارهای آموزش، پژوهش و خدمات را در ۳۵ دانشگاه، کشورهای ترکیه، آفریقای جنوبی، ایرلند، لبنان، نیوزیلند، کانادا، آمریکا، انگلستان و استرالیا بیان داشته و آن‌ها را مقایسه و تحلیل نموده است، در پایان نیز پیشنهادهایی را جهت جامعیت و تعمیق معیارهای ذکر شده بخصوص جنبه‌ی آموزشی آن‌ها در بین اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها ارائه داده است (Mohammadi and Mirhosseini, 2008). بنابراین اهمیت بررسی خدمات آموزشی وجه اشتراک بارز مطالعه صورت گرفته با پژوهش حاضر می‌باشد. در پژوهش دیگری سعی شده است تا بر اساس شاخص‌ها و نشانگرهای توسعه اطلاعاتی در نظام آموزش عالی، رویکرد نظام آموزش عالی کشورهای منتخب در عرصه فناوری اطلاعات بررسی و چهارچوب اصلی حرکت آنها در این عصر تبیین شود. همچنین، با بررسی مشکلات فراروی دانشگاه‌های ایران در زمینه توسعه اطلاعاتی و با توجه به نتایج حاصل از مدل ارائه شده و مطالعات تطبیقی، راهبردهای توسعه اطلاعاتی نظام آموزش عالی ایران تبیین شده است (منتظر، ۱۳۸۶).

پژوهش بیان شده نیز همانند پژوهش حاضر پیشرفت‌های جوامع صنعتی در نظام آموزش عالی را مدنظر قرار داده تا از آن برای بهبود شرایط کنونی نظام آموزش عالی در ایران استفاده کند. پژوهش دیگری به‌منظور احصای ویژگی‌های مطلوب دانشگاه‌ها در جامعه جهانی، اسناد راهبردی مجموعه‌ای از دانشگاه‌های معتبر جهان را از طریق روش تحلیل محتوا بررسی کرده است، علاوه بر این، با مرور ادبیات علمی درباره جهانی شدن و آثار آن بر آموزش عالی، سعی کرده است زمینه‌ای را فراهم کند تا با تدوین شاخص‌های غالب طراحی انگاره دانشگاه آرمانی و رسالت نامه و چشم‌انداز مناسب برای آن، اقدامی هرچند اولیه در جهت تحقق این امر مهم فراهم آورد (پورعزت و همکاران، ۱۳۸۷). مطالعه‌ی دیگری به بررسی نقاط ضعف و قوت سیستم رتبه‌بندی آموزش عالی ایران در تطبیق با سیستم رتبه‌بندی جهان اسلام و مهم‌ترین سیستم‌های رتبه‌بندی موجود جهان با کمک معیارهای موجود در مدل جامع Usher-Savino پرداخته است. نتایج مطالعه نشان دهنده اهمیت ویژه موضوعات پژوهشی در تعیین سطح رتبه مؤسسات آموزش عالی جهان می‌باشد (فیض پور، ۱۳۹۰).

در مطالعه‌ی دیگری، پژوهشگر ابتدا به بررسی تطبیقی در خصوص تجارب دانشگاه‌های جهان در ارتقاء توانمندی‌های شغلی دانشجویان پرداخته و سپس سابقه‌ی تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌های کشور را تشریح نموده است و سرانجام درصد تعیین میزان موقعیت شغلی فارغ‌التحصیلان در زمینه‌های مختلف، نظیر توانایی‌های اجرایی، تخصص، تعهد و احساس مسئولیت، درک عمومی، مهارت‌های عملی، مسائل نظری، برقراری روابط حسنه و همچنین میزان استفاده از درس‌ها و یافته‌های دانشگاهی در محیط کار برآمده است (میر کمالی، ۱۳۷۲). در مقاله دیگری، جایگاه آموزش عالی ایران در مقایسه با ۲۶ کشور جهان مورد بررسی قرار گرفته است در این مقاله نویسنده نخست جایگاه ۲۷ کشور مورد مقایسه را با توجه به میزان توسعه‌یافتگی اقتصادی و انسانی تعیین می‌نماید. آنگاه موقعیت کنونی نظام آموزش عالی ایران

را بر اساس شاخص‌هایی نظیر نسبت هزینه‌های جاری آموزش عالی به تولید ناخالص ملی، نرخ ثبت‌نام در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله و ... با ۲۶ کشور مورد مقایسه قرار می‌دهد و در پایان نحوه حاکمیت بخش‌های دولتی و خصوصی بر نظام آموزش عالی را در میان ۹ کشور از کشورهای مورد مقایسه تشریح می‌نماید (نورشاهی، ۱۳۷۰).

با توجه به مطالب گفته شده به مطالعاتی در مورد نظام آموزش عالی انگلستان که با اهداف این پژوهش در ارتباط است، اشاره می‌کنیم، این مطالعات در راستای اعتلای آموزش عالی انگلستان صورت گرفته و کیفیت آموزشی آن را نشان می‌دهند، همچنین این مطالعات ارتباط و بهره‌گیری سیستم آموزشی انگلستان از سایر سیستم‌های آموزشی کشورهای دیگر را متذکر می‌شوند. برای نمونه در مطالعه‌ای به الگوهای تغییر در مؤسسات آموزش عالی، مکانیسم بافت تغییر اطمینان از کیفیت در انگلستان، ژاپن و نیویورک پرداخته شده است، هدف از این مطالعه شناسایی تغییر در الگوهای مؤسسات آموزش عالی است. این مطالعه شرایط مکانیسم‌های تغییر اطمینان از کیفیت مورد استفاده بوسیله‌ی انواع مختلف مؤسسات آموزش عالی در انگلستان، ژاپن و ایالت نیویورک بین سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۷ را مورد بررسی قرار داده است. این مقاله چنین بحث می‌کند که هیچ‌الگوی شفافی از تغییرات نهادی در عباراتی از سرعت، شدت، وسعت، سرعت حرکت، خط سیر و نتایج بین نهادهای متمرکز و غیرمتمرکز و نهادهای عمومی و شخصی دیده نمی‌شود. این مطالعه ۳ نقطه‌نظر برای توضیح اینکه چرا انواع نهادی به‌طور معینی با الگوهایی از تغییر نهادی شکل داده نمی‌شود را پیشنهاد می‌کند. اولین نقطه‌نظر این است که تغییر نهادی به‌طور زیادی بستگی به عوامل متقابل دارد. در نقطه‌نظر دوم ایده‌های متمرکز یا غیر متمرکز و خصوصی یا عمومی که به‌طور مستقیم در بازار یا سیستم‌های مثل بازار مبهم هستند. نقطه‌نظر سوم رابطه بین اقتدار مرکزی و نهادها هم از انواع نهادهایی در ساخت الگوهای تغییر نهادی است (Yokoyama, 2010). در پژوهش دیگری به انتقال آموزش عالی

درون آموزش اضافی در انگلستان: مسائل، تنش‌ها و شانس‌ها پرداخته شده است، که در آن افزایش مرزهای غیر شفاف بین آموزش عالی و آموزش اضافی نه تنها در تحویل برنامه‌ها بلکه در پیشروی برنامه تأثیرگذار بوده است. این مقاله اینگونه نشان می‌دهد که دولت بر التزامات خود برای افزایش مشارکت و حذف تقسیم‌بندی بین سطوح تحصیلی و مهارت‌های شغلی تأکید می‌کند (Scott, 2010). همچنین در مقاله‌ی دیگری با عنوان جان دیویی و نقش دموکراتیک او در آموزش عالی انگلستان به این موضوع پرداخته شده است که سیاست آموزش در انگلستان با تأکید بیشتری در اهداف عملکردی محدود شده و اقتباس از اصول بخش خصوصی در آن مورد انتقاد قرار گرفته است. دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها به‌طور چشم‌گیری در اقتصاد بریتانیای کبیر تأثیرگذار هستند. در این مقاله دیدگاه دیویی مبنی بر اینکه آموزش باید در شرایط و بافت نقش جامعه دموکراتیک دیده شود آورده شده است. این مقاله پایه‌های اساسی مرتبط با عقاید دیویی نسبت به آموزش دموکراتیک و شاخص‌های عمومی را که این اصول توسعه می‌دهد را تعیین می‌کند. این شاخص‌ها سپس در آموزش عالی و آموزش علوم سیاسی در انگلستان مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (Bacon and Sloam, 2010). در پژوهش دیگری به اهداف مشابه، استراتژی‌های متفاوت و تأمین بودجه آموزش عالی انگلستان و هلند اشاره شده است. این پژوهش معتقد است که در هلند و انگلستان به آموزش عالی اهمیت خاصی داده می‌شود و دانش متمرکز اقتصادی آن‌ها به‌صورت رقابتی بدون منابع انسانی با صلاحیت بالا و پژوهش‌های ابتکاری باقی نمی‌ماند. بحث اصلی این مقاله این است که در هر دو کشور برای بدست آوردن اهدافی مشابه در سیستم تأمین بودجه تلاش می‌کنند اما آن‌ها رویکردهای متفاوتی را دارا هستند (Bakker, 2007). در مقاله‌ی دیگری نیز به پژوهش در آموزش عالی انگلستان اشاره کرده است، در این مقاله روندهای پژوهش در آموزش عالی انگلستان به‌طور مشخص گذر از یک سیستم عدم دخالت دولت به‌وسیله‌ی کنترل وسیع‌تر و

برنامه‌ریزی مورد اشاره قرار گرفته است. دو منطقه اصلی از بررسی نمونه‌های دستیابی آموزش عالی و دستورالعمل مورد اشاره است و دو پژوهش اصلی مورد شرح قرار می‌گیرد (Eggleston, 1983).

در مطالعه‌ی دیگری تحت عنوان آموزش عالی، برنامه‌ریزی درسی ۲۰۰۰ و شرایط لازم در اصلاح آینده ۱۴-۱۹ در انگلستان به بررسی اصلاحات اخیر از شرایط سطح پیشرفته در انگلستان، ولز و ایرلند شمالی از جهت برنامه درسی ۲۰۰۰ پرداخته شده است. این مطالعه این‌گونه بحث می‌کند که دلیل رویکرد هوشیاری به‌وسیله‌ی مؤسسات آموزش عالی به‌طور ساده‌ای نتیجه حمایت سنتی از تخصص‌گرایی موضوعی نبوده است بلکه به‌وسیله‌ی مسائل نظامند مرتبط با شرایط لازم برنامه‌ریزی ۲۰۰۰ است. در نهایت از یافته‌های این مطالعه چنین نتیجه گرفته می‌شود که اصلاحاتی در برنامه‌ریزی و شرایط لازم در آموزش انگلستان انجام شده است (Hodgson, Spours et al. 2005). در پژوهشی دیگر با عنوان پژوهش و آموزش معلمان در انگلستان (ظرفیت‌سازی) به ظرفیت‌سازی پژوهش در بین معلمان اشاره شده و معتقد است که به منظور ایجاد ظرفیت تحقیقات نیاز به انگیزه و نوع جدیدی از شبکه‌های اینترنتی برای محققان، نیاز است (Murray, Campbell et al. 2009). همچنین در پژوهش دیگری تحت عنوان راهبردهای توسعه سواد اطلاعاتی در آموزش عالی به بررسی استراتژی‌های سواد اطلاعاتی رسمی در دانشگاه‌های انگلستان پرداخته شده است. نتایج این پژوهش این موضوع را نشان می‌دهد که استراتژی شرکت‌های بزرگ و تجزیه تحلیل آن‌ها در تقویت سواد اطلاعاتی مؤثر است (Corrall, 2008).

بنا به مباحث مطرح شده همه پژوهش‌های بیان شده نیز به دنبال استفاده از دستاوردهای سایر نظام‌های آموزشی و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن‌ها جهت بهبود نظام آموزشی کشور خود صورت گرفته‌اند.

روش تحقیق

با توجه به منابع مطالعاتی در این پژوهش، ماهیت موضوع، اهداف و سؤالات در نظر گرفته شده برای آن، تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کیفی بوده و پژوهشی توصیفی - تحلیلی می باشد. پژوهش توصیفی، مجموعه روش هایی را شامل می شود که هدف آن ها، توصیف کردن شرایط یا پدیده های مورد بررسی است (بیابانگرد، ۱۳۸۴). در روش توصیفی پژوهشگر به دنبال توصیف عینی، واقعی و منظم خصوصیات یک موقعیت یا موضوع می باشد (نادری و سیف نراقی، ۱۳۸۸). اجرای پژوهش توصیفی می تواند تنها برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری دادن به فرایند تصمیم گیری باشد (سرمد و همکاران، ۱۳۸۳). مطالعات توصیفی همچنین برای بررسی ویژگی های سازمان هایی که رویه های مشابهی باهم دارند، به کار می رود. به طور مثال، ممکن است پژوهشگری بخواهد ویژگی های سازمان هایی را که نظام های قابل انعطاف تولید را به کار می گیرند یا شیوه های مالی خاصی دارند، توصیف کند (سکاران، ۱۳۸۰). از سویی، هدف پژوهش تحلیلی عبارت است از فهم و بهبود مجموعه مفاهیم یا ساختارهای مفهومی که برحسب آن ها تجربه را تفسیر، مقاصد را بیان، مسائل را ساخت بندی نموده و پژوهش ها را به اجرا در می آوریم. به عبارت دیگر، هدف پژوهش تحلیلی، وضوح بخشیدن به مفاهیم است و می خواهد تصویری دقیق و آموزنده از ماهیت مفهوم بدست دهد (مهرمحمدی و همکاران، ۱۳۸۷). همچنین در راستای اهداف این پژوهش از الگو جرج برودی نیز استفاده شده است. الگوی "برودی" شامل چهار مرحله: توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه می باشد. در توصیف پدیده های تحقیق بر اساس شواهد و اطلاعات یادداشت برداری و برای نقادی مرحله بعد آماده می شوند، در تفسیر واری و تحلیل می شوند، در مرحله همجواری اطلاعات دو مرحله قبل برای ایجاد چارچوبی برای استخراج شباهت ها و تفاوت ها در کنار هم قرار

می‌گیرند و در مرحله مقایسه به بررسی این تفاوت‌ها و شباهت‌ها پرداخته می‌شود (آقازاده، ۱۳۸۶).

یافته‌های پژوهش

با مطالعه و بررسی مقالات، پژوهش‌ها و کتاب‌هایی دلیل روشنی جهت بررسی تطبیقی نظام‌های آموزش عالی ایران و انگلستان دیده می‌شود. جهت شرح این مسئله، ابتدا به معرفی اجمالی نظام آموزش عالی دو کشور می‌پردازیم.

• نظام آموزش عالی ایران

آموزش عالی در فرهنگ و تمدن پویای ایرانی و اسلامی از قدمت و غنای شایسته‌ای برخوردار است. با شروع عصر رنسانس و پیشرفت‌های علمی و صنعتی در کشورهای غربی، در کشور ما نیز عناصری از آموزش عالی مبتنی بر الگوی اروپای غربی ایجاد شد. اولین بار امیرکبیر علاوه بر اعزام دانشجویان به خارج، با تأسیس دارالفنون در سال ۱۲۲۸ هجری شمسی، از استادان خارجی برای تدریس در دانشکده‌های تخصصی فنی دارالفنون دعوت کرد. دانشگاه تهران و تعدادی از دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بعد از تأسیس دارالفنون شکل گرفتند. با تصویب قانون اجازه تأسیس دانشگاه در سال ۱۳۱۳ هجری شمسی، دانشگاه تهران به عنوان مرکز ثقل آموزش عالی ایران شناخته شد. بدین ترتیب اولین دانشگاه‌ها در ایران به تدریج شروع به فعالیت کردند و همزمان با این فعالیت‌ها نیاز نظارت و رسیدگی به کار آنها احساس گردید و همین امر باعث شد که با تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی در بهمن‌ماه ۱۳۴۶ و متعاقب آن تشکیل " شورای مرکزی آموزش " در سال ۱۳۴۸، نخستین گام در جهت تمرکز و اعمال یک نظارت مرکزی بر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی برداشته شود. پس از

بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و انگلستان

پیروزی انقلاب اسلامی در اردیبهشت‌ماه ۱۳۵۹ لایحه قانونی تشکیل شورای عالی فرهنگ و آموزش عالی به تصویب شورای انقلاب رسید و به دنبال آن به‌منظور ایجاد تحولی اساسی در دانشگاه‌ها و به درخواست دانشجویان مسلمان و انقلابی ستادی با عنوان ستاد انقلاب فرهنگی با فرمان رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) تشکیل شد که این ستاد بزرگترین نقش را در سیاست‌گذاری فرهنگی و آموزشی کشور به عهده گرفت. در مرداد ماه ۱۳۶۴ با تصویب قانون "تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی"، کلیه اختیارات، وظایف و مسؤلیت‌های وزارت فرهنگ و آموزش عالی در آموزش پزشکی به وزارتخانه جدید انتقال یافت.

همچنین وزارت فرهنگ و آموزش عالی در تاریخ ۱۳۷۹/۲/۳ به‌منظور انسجام بخشیدن به امور اجرایی و سیاست‌گذاری نظام علمی کشور، به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تغییر نام داد و وظایف برنامه‌ریزی، حمایت و پشتیبانی، ارزیابی و نظارت، بررسی و تدوین سیاست‌ها و اولویت‌های راهبردی در حوزه‌های تحقیقات و فناوری به وظایف وزارتخانه مذکور افزوده شد. با گذشت زمان و تصویب قوانین متعدد ساختار نظام آموزش عالی نیز مشخص‌تر و فشرده‌تر گشت و این نظام ارکان خاص خود را پیدا کرد.

ارکان نظام آموزش عالی ایران

- شورای عالی انقلاب فرهنگی
 - وزارت فرهنگ و آموزش عالی (علوم، تحقیقات و فناوری)
 - دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی
- در سایه فعالیت این ارکان در نظام آموزش عالی ایران، حوزه پوششی آموزش عالی در کشور با شروع به کار مراکز مختلف آموزشی گسترده‌تر گشت.

مراکز آموزشی فعال در نظام آموزش عالی ایران

الف) مراکز دولتی: در کشور ما تأمین نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص بر عهده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار داده شده است، ولی در عین حال سایر وزاتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی نیز به نحوی در تربیت نیروی انسانی متخصص مشارکت دارند.

ب) مراکز غیردولتی: به منظور افزایش مشارکت عمومی در ارائه خدمات آموزش عالی و کاهش بار مالی دولت در این زمینه و به دلیل افزایش روز افزون تقاضای اجتماعی جهت ورود به آموزش عالی در ایران، دانشگاه‌ها و مؤسساتی در بخش غیردولتی ایجاد گردیده که شامل دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی زیر است:

- دانشگاه آزاد اسلامی

- مؤسسات آموزش عالی غیردولتی (غیرانتفاعی)

- بخش غیرحضور (آموزش از راه دور)

به وجود آمدن این دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در ایران باعث تصویب قوانین مختلف درباره چگونگی پذیرش و گزینش دانشجو در آن‌ها گشت.

گزینش دانشجو

الف) گزینش دانشجو در مراکز دولتی

گزینش دانشجو در ایران در دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد به صورت متمرکز انجام می‌شود. و در دوره دکتری نیز به دلیل لزوم ایجاد تناسب بین علایق دانشجویان در گرایش تحصیلی، امکانات دانشگاه، محدود بودن تعداد داوطلبان و نیز اهمیت انتخاب دانشجو از سوی دانشگاه‌های مجری، گزینش دانشجو به صورت غیرمتمرکز انجام می‌گیرد. در روش

_____ بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و انگلستان

متمرکز، داوطلبان بر اساس نمره و ظرفیت اختصاص داده شده به هر رشته پذیرفته می‌شوند. در روش نیمه‌متمرکز، ملاک پذیرش علاوه بر نمره دانشجو و ظرفیت اختصاص داده شده به هر رشته، احراز شرایط دیگری نظیر سلامت جسمی، توانایی‌ها و صلاحیت‌های ویژه‌ای است که از طریق معاینه، مصاحبه و آزمون عملی مورد بررسی و سنجش قرار می‌گیرد.

ب) گزینش دانشجو در مراکز غیردولتی

دانشگاه آزاد اسلامی آزمون ورودی خود را در سه آزمون جداگانه (آزمون رشته‌های پزشکی، آزمون رشته‌های غیرپزشکی و آزمون رشته‌های نظام پاره وقت) برگزار می‌کند.

دوره‌های تحصیلی

منظور از دوره تحصیلی در نظام آموزش عالی مجموعه دروسی است که در چارچوب نظام خاصی برای هر رشته تحصیلی ارائه و به اعطای یک مدرک دانشگاهی منتهی می‌شود. دوره‌های تحصیلی در آموزش عالی ایران عبارتند از: کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری حرفه‌ای و تخصصی.

دوره کاردانی: تعداد واحدهای دوره کاردانی ۶۸ تا ۷۲ واحد است و طول مدت تحصیل در این دوره معمولاً ۲ سال است و به دانش‌آموختگان این دوره مدرک کاردانی اعطا می‌شود.

دوره کارشناسی: تعداد واحدهای دوره کارشناسی ۱۳۰ تا ۱۴۵ واحد است. طول مدت تحصیل در این دوره معمولاً ۴ سال می‌باشد و به دانش‌آموختگان این دوره مدرک کارشناسی داده می‌شود.

دوره کارشناسی ارشد: تعداد واحدهای کارشناسی ناپیوسته بین ۲۸ تا ۳۲ واحد و کارشناسی ارشد پیوسته ۱۷۲ تا ۱۸۲ واحد می‌باشد. طول مدت تحصیل در دوره کارشناسی

ارشد پیوسته ۶ سال و در دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته ۲ سال است و به دانش‌آموختگان آن مدرک کارشناسی ارشد اعطا می‌شود.

دوره دکتری: تعداد واحدهای دوره دکتری ۴۲ تا ۵۰ واحد است که شامل واحدهای آموزشی و پژوهشی می‌شود. طول مدت دوره دکتری ۴/۵ سال است و به دانش‌آموختگان آن مدرک دکتری داده می‌شود.

شرایط ورود به دوره‌های کاردانی، کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته)، کارشناسی ارشد و دوره‌های دکتری عمومی (پزشکی، داروسازی، داندانپزشکی و دامپزشکی) به شرح زیر است:

۱- داشتن گواهینامه پایان دوره متوسطه از داخل یا خارج از کشور مورد تأیید وزارت آموزش و پرورش و یا داشتن گواهینامه دوره کاردانی برای ورود به دوره کارشناسی ناپیوسته که برحسب مورد به تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری یا وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسیده باشد.

۲- پذیرفته شدن در آزمون ورودی

۳- سپردن تعهد خدمت بر اساس ضوابط و قانون آموزش رایگان یا پرداخت شهریه مطابق تعرفه و مقررات مراجع ذی‌ربط.

برنامه‌ریزی درسی

مسئولیت برنامه‌ریزی در نظام آموزش عالی ایران بر عهده شورای عالی برنامه‌ریزی است. این شورا در امر برنامه‌ریزی و تدوین و تصویب آیین‌نامه‌ها و مقررات آموزشی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی انجام‌وظیفه می‌کند.

نظام آموزشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بر اساس نظام واحدی است که حجم هر درس با تعداد واحدهای آن درس سنجیده می‌شود و قبولی یا ردی دانشجو در یک

درس به همان درس محدود می‌شود. دروس هر رشته در دوره کارشناسی از لحاظ محتوا شامل چهار دسته دروس عمومی، پایه، اصلی و تخصصی است. دروس عمومی به منظور توسعه اطلاعات و معلومات عمومی، دروس پایه به منظور تقویت بنیه علمی و ایجاد زمینه برای دروس اصلی و تخصصی ارائه می‌گردد. دروس اصلی اساس و مبنای دروس تخصصی رشته است و دروس تخصصی کارایی علمی و عملی دانشجویان را در یک رشته معین بالا می‌برد. دروس دانشگاهی عمدتاً به صورت الزامی و تعدادی به صورت اختیاری ارائه می‌شود که شامل دروس مستقل و پیوسته است. دروس مستقل، دروسی هستند که انتخاب آن‌ها منوط به گذراندن درس یا دروس قبلی یا پیش‌نیاز آن‌هاست. از لحاظ نحوه آموزش، دروس دانشگاهی به دروس نظری و عملی تقسیم می‌شود، درس نظری حاوی مجموعه‌ای از دانش‌هاست که به صورت خطابه، کنفرانس، سمینار و بحث و گفتگو به دانشجویان تعلیم داده می‌شود و درس عملی مجموعه مهارت‌هایی است که انتقال آن به دانشجویان در طی عملیات کارگاهی، بیمارستانی، آزمایشگاهی و صحرایی صورت می‌گیرد.

در سال ۱۳۷۹ به منظور توسعه مشارکت دانشگاه‌ها در مدیریت آموزش عالی، تمرکززدایی و ارتقای کیفیت آموزش عالی، اختیارات مربوط به برنامه‌ریزی به دانشگاه‌ها واگذار شده است تا از این طریق بتوان به انطباق هرچه بیشتر برنامه‌ریزی درسی با نیازهای جامعه و روز آمد شدن برنامه‌ها با توجه به تحولات دانش بشری دست یافت (گزارش ملی آموزش عالی، ۱۳۸۶).

• نظام آموزش عالی انگلستان

تا پیش از قرن ۱۹ میلادی، سیاست آموزش عالی کشور انگلستان بر پرورش فکر و قوه خلاقیت دانشجویان تأکید داشته و آموزش‌های تخصصی به مشاغل سنتی نظیر پزشکی و حقوق محدود می‌گردید. تا پیش از سال ۱۸۷۷ و تأسیس انجمن کتابداران انگلستان تنها تعداد

۷ دانشگاه در انگلستان و اسکاتلند فعالیت داشت. تعداد ۱۵ دانشگاه دیگر از جمله دانشگاه لندن در فواصل سال‌های ۱۹۵۵-۱۸۷۷ تأسیس گردید. در این اثناء اگرچه دامنه مطالعات موضوعی از رشد چشمگیری برخوردار گردید، اما همچنان اساس تحقیقات و مطالعات دانشگاهی بر رشته‌های علمی سنتی استوار بود و هیچ گونه دوره‌های آموزش عالی ویژه رشته‌هایی نظیر حسابداری؛ آموزش و... وجود نداشت، چراکه اساساً این‌گونه رشته‌ها تخصصی محسوب نمی‌گردید. این در حالی بود که پس از وقوع انقلاب صنعتی رشته‌های دانشگاهی گسترش یافته، کالج‌های بازرگانی در اغلب شهرهای بزرگ کشور دایر گردیده و پلی تکنیک‌های متعددی آغاز به فعالیت نمودند.

طی سال ۱۹۵۸، موسسه متخصصان اطلاع‌رسانی انگلستان آغاز به فعالیت نمود. موسسه مذکور از سال ۱۹۶۱ به ارائه برنامه‌های آموزشی خود در کالج فنی پیشرفته نورتمپتون مبادرت نمود. این کالج بعدها به کالج لندن تغییر وضعیت داده و دوره‌های آموزشی تمام‌وقت جایگزین دوره‌های پاره‌وقت آموزشی آن گردید. طی سال ۱۹۶۴، شورای تأییدیه علمی کشور با هدف اعطای مدارک دانشگاهی به افراد فعال در مؤسسات عالی غیردانشگاهی تأسیس گردید. در همین راستا، تغییر ساختار آموزش عالی کشور به پیدایش سیستم دوگانه آموزش عالی و تشکیل پلی تکنیک‌های آموزشی با درجات مختلف اجرایی و علمی منتهی گردید. طی دهه ۸۰، توجه به خدمات اطلاعاتی، به‌ویژه تأکید بر دستگاه‌های خودکار آموزشی، در بخش خصوصی افزایش یافت. این امر تأثیر عمده‌ای بر انتظارات شغلی دانشجویان، محتوای برنامه‌های آموزشی و ماهیت ساختاری دانشگاه‌های کشور معطوف داشت. از نیمه دوم دهه ۸۰، کلیه دانشکده‌ها و مراکز آموزش عالی کشور انگلستان به تجدیدنظر و بازنگاری اساسی برنامه‌ریزی های آموزشی، طراحی خط‌مشی جدید جذب نیروهای آموزشی و ارزیابی مهارت‌ها و تخصص‌های فارغ‌التحصیلان مراکز آموزش عالی مبادرت نمودند. طی دهه ۹۵-۱۹۸۵،

ساختارهای سازمانی، برنامه‌های آموزشی، سازماندهی دوره‌ها و سیاست جذب دانشجوی تغییر نمود. طی سال ۱۹۹۲، پلی تکنیک‌های انگلستان به دانشگاه تغییر وضعیت دادند.

طی دهه ۹۰، تأکید بر اطلاع‌رسانی در مراکز آموزش عالی کشور افزایش یافت. در حال حاضر در دانشکده‌ها و مراکز آموزش عالی کشور، رئوس مطالب درسی بر اساس آخرین پیشرفت‌های آموزشی مورد تجدیدنظر قرار گرفت. علاوه بر این، بازنگری‌های سالانه در خصوص محتوای برنامه‌های آموزشی و روزآمد نمودن کادر آموزشی دانشگاهی کشور صورت می‌گیرد. با انعطاف‌پذیری سیاست‌ها و ضوابط جدید پذیرش دانشجوی طی سال‌های اخیر، تعداد دانشجویان دانشگاه‌های کشور انگلستان افزایش یافته و دامنه سنی وسیع‌تری تحت پوشش قرار گرفته است.

اجرای سیاست‌های دولت طی نیمه دوم دهه ۸۰، در خصوص افزایش تعداد دانشجویان سبب گردید تا تعداد دانشجویان داخلی در فاصله سال‌های ۱۹۹۳/۴-۱۹۸۸/۹ به میزان ۵۳ درصد افزایش یابد. علاوه بر این نسبت دانشجویان زن به مرد از توازن بیشتری برخوردار گردید. بیشترین تعداد دانشجوی نظام آموزشی تمام‌وقت تکمیلی در ۲ دانشگاه ولز و شفیلد به تحصیل مبادرت می‌نمایند. در نظام آموزشی پاره‌وقت نیز ۲ دانشگاه تایمز و دانشگاه سیتی از بیشترین تعداد دانشجوی برخوردار می‌باشند. در تعداد ۱۳ دانشگاه نیز، علاوه بر دوره‌های آموزش تکمیلی، دوره‌های آموزش دیپلم و کارشناسی نیز ارائه می‌گردد. دوره‌های آموزش عالی کشور انگلستان نیز به‌عنوان فاکتورهای ارتقاء دهنده مهارت‌های پایه آموزشی برگزار می‌گردند. ارزیابی بازدهی مراکز آموزش عالی توسط شورای سرمایه‌گذاری آموزش عالی صورت گرفته و هر ۴ سال یکبار تکرار می‌گردد. طی سال ۱۹۹۸، شورای سرمایه‌گذاری آموزش عالی به طراحی سیاست‌های پایه آموزشی مقطع آموزش عالی بر مبنای استانداردهای آموزش عالی مبادرت نمود.

با اجرای طرح توسعه مهارت‌های پایه آموزشی در دوره‌های آموزش عالی نقش کلیدی آن در گسترش مشارکت‌های آموزشی مشهود بوده است. به عبارت دیگر، برگزاری دوره‌های آموزش پایه دانشگاهی به برخورداری و حضور هر چه بیشتر دانش آموزان در دوره‌های آموزشی پیشرفته و دستیابی هر چه بیشتر آنان به فرصت‌های استخدامی منجر گردیده است. در ماه می ۱۹۹۸، شورای سرمایه‌گذاری آموزش عالی، بالغ بر ۱ میلیون پوند جهت اجرای مرحله مقدماتی طرح ۳ ساله توسعه مهارت‌های پایه آموزشی کادر آموزشی دانشگاه‌های کشور اختصاص داد. دایره آموزشی عالی ایرلند شمالی نیز متعهد گردید که به مشارکت در طرح توسعه مهارت‌های پایه آموزشی مبادرت نماید.

سال تحصیلی

سال تحصیلی آموزش عالی در کشور انگلستان از ۱ سپتامبر آغاز گردیده و تا ۳۰ آگوست به طول می‌انجامد. این درحالیست که کلیه مؤسسات و مراکز آموزش عالی از تعطیلات ۳-۵ هفته‌ای در ایام کریسمس و عید پاک برخوردار می‌باشند. ساختار نظام آموزش عالی انگلستان از نظر سنتی سیستم آموزشی ۳ ترمی را منعکس می‌نماید و این در حالی است که اغلب مؤسسات آموزش عالی از سیستم ۲ نیمسال تحصیلی تبعیت می‌نمایند.

مقاطع تحصیلی

۱- **Higher Diploma**: دوره‌های هنری و حرفه‌ای منتهی به مدرک HNC, HND, College Diploma از دوره‌هایی هستند که پس از دو یا سه سال تحصیل به دلیل شرط ورود آسان‌تر یا A-Level با نمره تقریبی (E و D) طی می‌شود.

۲- **Bachelor**: این دوره با سه یا چهار سال تحصیل و کار توأم (Sandwich Course) است. البته داوطلبین بدون دارا بودن نمره A-Level می‌توانند در برخی از دانشگاه‌ها دوره Bachelor

را به شرط پشت سر نهادن یک سال ابتدایی (Foundation Year) آغاز کنند که در مجموع این دوره چهار سال تحصیلی است. مدرک دوره Bachelor به دو نوع Honours و Ordinary تقسیم می‌شود و مدرک Honours خود به چهار نوع First, Second 1 (and 2), و Third تقسیم می‌شود. بدیهی است که مدرک Honours ° First بالاترین و Ordinary پایین‌ترین سطح را دارد. دوره‌های Bachelor چهار سال تحصیلی و Sandwich Course، علاوه بر سه سال تحصیل، کار نظارت شده در کارخانه را به همراه دارد که معمولاً به صورت دو شش ماه یا یک سال کارورزی بین سال‌های تحصیل است. این دوره جنبه عملی یا کاربردی و حرفه‌ای دارد و امکان اشتغال بیشتری را فراهم می‌آورد.

۳- Post Graduate Diploma (PGD): این دوره که اخذ آن بعد از گذراندن دوره‌های HD, HNC, HND در دانشگاه‌های کشور انگلستان میسر است. این دوره می‌تواند اولین مرحله از سیر تحصیلی دوره Master نیز باشد.

۴- Master: برای ورود به این دوره امتحانی صورت نمی‌گیرد، بلکه با توجه به نمرات دوره Bachelor، مصاحبه و نظر معرف‌ها، دانشجو پذیرفته می‌شود. این دوره به دو صورت ارائه می‌گردد:

الف) درس و پژوهش (By Course)

ب) پژوهش (By Research)

در حالت اول دانشجو پس از شش ماه حضور در کلاس و موفقیت در امتحانات، پژوهش کوتاه‌مدتی را انتخاب می‌کند که پس از دفاع موفقیت‌آمیز از آن، به دریافت مدرک Master نایل می‌شود. اخیراً نظام Modular نیز معرفی شده است. در این نظام (Modular) دانشجو حق انتخاب نوع کلاس‌های درسی را دارد و با انتخاب حدود ۵-۶ Modul که هر کدام در حد سه واحد است، تحصیل آغاز می‌شود و سپس انجام پژوهشی مدنظر قرار می‌گیرد. این دوره

معمولاً یک سال طول می‌کشد و شروع آن از اکتبر هر سال است. در حالت By Research کلاس درسی در کار نیست و تنها کار پژوهشی ارائه می‌شود و طول آن معمولاً دو سال است. این دوره می‌تواند همچون دوره دکترا در اکتبر، ژانویه و آوریل آغاز شود.

۵- **Master of Engineering (MEng)**: این دوره شامل ۴ یا ۵ سال تحصیل پس از دوره متوسطه می‌باشد. این دوره با تأکید بر کار گروهی به منظور ارتقای توانمندی‌های صنعتی دانشجویان ارائه می‌گردد. در این دوره دانشجویان باید در سال‌های اول و دوم تحصیل معدل مناسب کسب نمایند تا بتوانند دوره MEng را ادامه دهند. در غیر این صورت دوره را ۳ ساله به پایان برده و مدرک (Bachelor of Engineering) دریافت می‌نمایند.

۶- **M.Phil**: این دوره اولین مرحله دوره دکترا (doctor of philosophy) است، اما به صورت مستقل نیز بعد از دوره‌های Bachelor یا Master در بعضی از دانشگاه‌ها و رشته‌ها ارائه می‌شود.

۷- **Ph.D**: این دوره منحصراً با پژوهش است و در این پژوهش باید مجهولی کشف، یا موضوع جدیدی در یکی از رشته‌های علوم ارائه شود. مدت متوسط این دوره سه سال است و در بعضی موارد برای بالا بردن توان نظری دانشجویان چند درس یا سمینار نیز ارائه می‌شود (http://www.msrt.ir/sites/Grad_Dept/DocLib/.htm).

سیستم رایج نمرات در انگلستان

سیستم الفبایی از A تا E:

A یعنی عالی

B یعنی متوسط به بالا

C یعنی متوسط

D یعنی متوسط به پایین

E یعنی مردود

C/D یعنی حداقل نمره قبولی

ارزیابی عملکرد مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌های کشور انگلستان

از جمله مهم‌ترین فرآیندهای اعمال شده در ارزیابی عملکرد مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌های کشور انگلستان می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

کنترل کیفی (quality control): مکانیسمی است که مؤسسات آموزشی در جهت حفظ کیفیت نظارت‌های آموزشی خود بکار می‌گیرند.

حسابرسی کیفی (quality audit): نظارت خارجی بر مراکز آموزشی به منظور تضمین توسعه و پیشرفت مؤسسات آموزشی که از مکانسیم‌های کنترل کیفی استفاده می‌نمایند. مسئولیت فوق بر عهده شوراهای کیفیت آموزش عالی انگلستان می‌باشد.

سنجش کیفی (quality assessment): در این نوع از ارزیابی‌های آموزشی، مراکز آموزش عالی تحت ارزیابی مقدماتی یک آژانس حسابرسی و ارزیابی تکمیلی آژانس حسابرسی دیگر قرار می‌گیرند.

پذیرش تحصیلی

از جمله مهم‌ترین نهادهای دست‌اندرکار پذیرش دانش آموزان تمام‌وقت در دوره‌های آموزش عالی می‌توان به دایره سنجش ملی و دایره خدمات‌گزینشی کالج‌ها و دانشگاه‌ها اشاره نمود. گفتنی است که کلیه مؤسسات آموزش عالی کشور انگلستان از خط‌مشی‌ها و قوانین پذیرش انحصاری برخوردار می‌باشند. از جمله مهم‌ترین فاکتورهای پذیرش دانشجو در

مؤسسات و مراکز آموزش عالی کشور انگلستان می‌توان به برخورداری از گواهینامه عمومی آموزش متوسطه (General certificate secondary education) با حداقل نمره C، گواهینامه سطح A آموزش و یا مدرک معادل AS اشاره نمود. از جمله دیگر شرایط لازم حرفه‌ای جهت پذیرش در مراکز آموزش عالی می‌توان به برخورداری از تجربه کاری یا فعالیتی داوطلبان در رشته آموزشی مورد نظر اشاره نمود. علاوه بر سهمیه‌بندی انحصاری هر یک از دانشگاه‌های کشور، دپارتمان آموزش و پرورش انگلستان نیز به تخصیص سهمیه‌های آموزشی ویژه دوره‌های آموزش معلمان مبادرت می‌نماید. وزارت بهداشت انگلستان نیز در مشاوره با مقامات بهداشت منطقه و دایره ملی خدمات بهداشتی، به اختصاص سهمیه‌های آموزشی به دانشجویان دوره‌های دندان پزشکی و پزشکی مبادرت می‌نماید.

هزینه‌های آموزشی

به دنبال اجرا و تکمیل قانون مصوب سال ۱۹۹۲، ویژه آموزش عالی، مؤسسات آموزش عالی عمدتاً توسط دپارتمان مرکزی آموزش و از محل آژانس‌های تأمین بودجه مراکز آموزش عالی انگلستان و ولز تأمین اعتبار می‌گردند. این در حالی است که کالج‌ها و مراکز آموزش عالی، جهت ارائه امکانات فوق‌برنامه، مبالغ ناچیزی شهریه از دانشجویان دریافت می‌نمایند. به‌طور کلی می‌توان گفت که اغلب مؤسسات آموزش عالی ولز و انگلستان توسط دپارتمان مرکزی آموزش و از محل آژانس‌های تأمین بودجه مراکز آموزش عالی و اخذ شهریه تحصیلی از دانشجویان تأمین اعتبار می‌گردند. علاوه بر این مؤسسات آموزش عالی در جهت کسب درآمدهای مالی مازاد به جلب حمایت کمیسیون‌های تحقیقاتی و شرکت‌های صنعتی و بازرگانی نیز مبادرت می‌نمایند.

آموزش عالی ویژه دانشجویان خارجی

مدارک تحصیلی دانشجویان خارجی، توسط کالج‌ها و دانشگاه‌های کشور انگلستان مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد و این در حالیست که رایج‌ترین شیوه ارزیابی مدارک تحصیلی داوطلبین، ارزیابی انحصاری مدارک علمی توسط مؤسسات آموزش عالی است. وجه اشتراک کلیه بررسی‌ها و ارزیابی‌های مذکور احراز نمره مناسب در آزمون‌های IELTS, TOEFL یا آزمون‌های مشابه می‌باشد.

روش ساده‌تر، اخذ پذیرش تحصیلی از یک موسسه زبان انگلیسی است که با هدف اخذ نمره مناسب در آزمون IELTS صورت می‌گیرد. در حین گذراندن دوره آموزشی مذکور، داوطلبین می‌توانند با دانشگاه یا کالج مورد نظر که از نظر محل، کیفیت آموزشی و هزینه‌های تحصیلی با شرایط آنان متناسب باشد، مکاتبه یا مراجعه حضوری نموده و خود را با معیارهای ورودی دانشگاه یا کالج مورد نظر هماهنگ نمایند. اخذ پذیرش تحصیلی از کالج زبان سبب صرفه جویی در وقت و هزینه داوطلبین می‌گردد. تحت چنین شرایطی داوطلبین درحالی‌که مشغول به گذراندن دوره آموزش زبان انگلیسی می‌باشند با راهنمایی مدارس زبان و تجربیات خود، به گزینش دانشگاه یا کالج مناسب مورد نظر خود مبادرت می‌نمایند.

اصلاحات آموزشی انگلستان

از جمله مهم‌ترین اصلاحات آموزشی اعمال شده بر ساختار نظام آموزشی کشور انگلستان می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

الف) برپایی دوره‌های آموزش ملی: از دهه ۱۹۹۰، دولت انگلستان بر توسعه و گسترش استفاده از تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات (Information communication Technology) در مدارس سراسر کشور تأکید نموده است. از جمله مهم‌ترین پی‌آمدهای مثبت اجرای چنین

سیاستی می‌توان به ارتقاء سطح دانش دانش‌آموزان و حضور مثبت و گسترده آنان در اقتصاد کشور اشاره نمود.

ب) توسعه برنامه‌های آموزشی: مطابق استانداردهای آموزشی مصوب سال ۱۹۹۸، کلیه نهادهای آموزش محلی عهده‌دار مسئولیت طراحی و ارائه برنامه‌های توسعه آموزشی (Education Development program) می‌باشند. برنامه‌های توسعه آموزشی (EDP) مقیاس اصلی عملکرد نهادهای آموزشی محلی در جهت پیش برد استانداردهای آموزشی محسوب می‌گردند. برنامه‌های توسعه آموزشی (EDP) طرح‌های ۳ ساله آموزشی می‌باشند که در معرض بازنگری منظم دبیرخانه مرکزی دولت انگلستان قرار دارند.

نهادهای آموزش محلی از برنامه‌های توسعه آموزشی (EDP) قابل قبولی برخوردار می‌باشند. به‌طور کلی می‌توان گفت که هر یک از نهادهای آموزش محلی دپارتمان آموزش انگلستان به ارائه خدمات مشاوره به نهادهای نظارتی آموزش محلی و انجمن توسعه آموزشی مدارس کشور مبادرت می‌نمایند. مسئولیت بررسی عملکرد مراکز آموزشی محلی که به نهادهای آموزشی محلی تفویض گردیده است، مکانیسمی در جهت افزایش استانداردهای آموزشی کشور محسوب می‌گردد.

از جمله مهم‌ترین جنبه‌های مثبت عملکرد نهادهای مذکور می‌توان به تأثیر قابلیت نهادهای آموزش محلی در حمایت از مدارس محلی کشور اشاره نمود.

گفتنی است که مسئولیت بررسی قانونی عملکرد مدارس کشور طی ژانویه سال ۱۹۹۸ به کلیه نهادهای محلی آموزشی تفویض گردید. این در حالی است که تا پیش از سال ۱۹۹۸، تنها تعداد محدودی از نهادهای مذکور از چنین مسئولیتی برخوردار بودند. به عبارت دیگر در حال حاضر تعداد ۵۰ نهاد آموزش محلی تحت نظارت دایره استانداردهای آموزشی به فعالیت می‌پردازند و این در حالی است که تا پیش از سال ۱۹۹۸ تنها نهادهای آموزشی محلی هاکنی،

اسلینگتون، لیورپول و لیستر فعالیت داشته‌اند. از سپتامبر ۱۹۹۸، کلیه مدارس کشور ملزم به انتشار عملکرد تحصیلی دانش آموزان می‌باشند. فن‌آوری اطلاعات در خصوص نحوه عمل کرد مدارس و مراکز آموزشی کشور استراتژی کلیدی و کلی دولت در جهت افزایش استانداردهای آموزشی محسوب می‌گردد. از جمله دیگر برنامه‌های توسعه آموزشی کشور می‌توان به طرح سواد آموزی ملی اشاره نمود. از سپتامبر سال ۱۹۹۸، کلیه مدارس ابتدایی کشور ملزم به ارائه برنامه‌های آموزشی ۱ ساعته سواد آموزی گردیدند. اعمال چنین سیاستی، اثرات مثبتی بر روش‌های آموزشی و سازماندهی دروس داشته و به افزایش استانداردهای آموزشی مدارس منجر گردیده است.

در حمایت از طرح ملی سواد آموزی، کلیه معلمان ابتدایی کشور ملزم به گذراندن دوره‌های آموزشی ویژه‌ای گردیده‌اند. دولت انگلستان نیز جهت نیل به طرح مذکور در جهت تشکیل شبکه آموزشی با بیش از ۲۵۰ مشاور محلی اقدام نموده است. گفتنی است که سرمایه‌های سالانه‌ای معادل ۵۰ میلیون پوند در جهت اجرای طرح سواد آموزی ملی هزینه می‌گردد.

ج) اجرای برنامه‌های تشویقی آموزشی: از دسامبر سال ۱۹۹۸، دپارتمان آموزش انگلستان به طراحی طرح تشویقی آموزشی ویژه رده‌های سنی ۱۷-۱۶ سال مبادرت نموده است. هدف از طراحی چنین برنامه‌ای، ترغیب ورود مجدد دانش آموزان به مراکز آموزشی و علمی کشور می‌باشد. تأکید طرح مذکور تنها بر کسب سواد علمی نبوده، بلکه بر تقویت محدوده کلی مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان از طریق قرار گرفتن در مسیر اصلی آموزش و پرورش تأکید دارد. در نتیجه اجرای طرح مذکور از سپتامبر سال ۱۹۹۹، سالانه حدود ۱۰۰ هزار دانش آموز انگلیسی تحت تعلیم مجدد قرار می‌گیرند. جهت تشویق هر چه بیشتر دانش آموزان از سپتامبر سال ۲۰۰۰، طرح گسترش ارتباطات و تکنولوژی اطلاعات (Information Technology) در مراکز آموزشی کشور به مورد اجرا در آمده است. پیرو اجرای طرح‌های تشویقی آموزشی طی

جولای سال ۱۹۹۸، همچنین وزیر کشور به تشکیل هیئتی جهت تجزیه و تحلیل علل عدم گرایش نسبتی از جوانان به آموزش و یا بازار کار مبادرت نموده و پیشنهادهای در جهت کاهش این معضل ارائه نمود. به موجب شناسایی معضلات مذکور از تاریخ ۱۳ جولای سال ۱۹۹۹، طرح برخورداری از آموزش و کار ویژه دانش آموزان رده‌های سنی ۱۸-۱۶ سال تحت نظارت وزارت کشور، دپارتمان آموزش انگلستان به اجرا در آمد. به موجب تجزیه و تحلیل فوق مشخص گردید که در کشور انگلستان نرخ کمتری از مشارکت افراد رده‌های سنی ۱۸-۱۶ سال در برنامه‌های آموزشی برقرار بوده و اختلاف فاحشی نسبت به رقبای اتحادیه اروپا مشاهده می‌گردد. به عبارت دیگر، در کشور انگلستان سالیانه تعداد ۱۶۰ هزار فرد بین رده‌های سنی ۱۸-۱۶ سال از فعالیت در بازار کار و آموزش کناره‌گیری می‌نمایند. انجمن خدمات حمایتی جوانان، نهاد دولتی کشور انگلستان است که به ارائه خدمات شغلی و آموزشی ویژه جوانان رده‌های سنی ۱۹-۱۳ سال مبادرت می‌نماید. از جمله مهم‌ترین اهداف انجمن مذکور می‌توان به تلاش در جهت فارغ‌التحصیلی جوانان تا رده سنی ۱۹ سال، یافتن شغل متناسب با رشته تخصصی آموزشی و ارتقاء مهارت‌های علمی و اجتماعی جوانان اشاره نمود.

از جمله دیگر اهداف انجمن مذکور می‌توان به ارائه آموزش‌های جامع تحت سه مسیر اصلی آموزش دانشگاهی، آموزش تکمیلی پایه، باکیفیت بالا و آموزش ضمن خدمت به دانش آموزان اشاره نمود. حمایت‌های مالی بیشتر از دانش آموزان انگلیسی من جمله ارائه کارت‌های خدماتی ویژه جوانان در جهت کاهش هزینه‌های ایاب و ذهاب، هزینه‌های تدارک ابزار آموزشی و شهریه‌های آموزشی نیز توسط انجمن مذکور صورت می‌گیرد. علاوه بر این، مؤسسه White Paper learn to Succeed نیز مؤسسه‌ای حمایتی ویژه جوانان انگلیسی است که به حمایت از نیازهای شخصی جوانان مبادرت می‌نماید. گفتنی است که خدمات مذکور توسط شبکه‌ای از مشاورین شخصی ارائه می‌گردد. در خدمات مذکور که به جوانان رده‌های سنی ۱۹-۱۳ سال

ارائه می‌گردد، دو گروه از جوانان (جوانان بی‌بهره از برنامه‌های آموزشی) و (جوانان فعال در حوزه‌های مختلف آموزشی) مدنظر قرار می‌گیرند. انجمن توسعه مهارت‌های پایه آموزشی انگلستان، انجمن توسعه آموزش ملی انگلستان و ولز می‌باشد که توسط دولت و در جهت افزایش استاندارد مهارت‌های پایه آموزشی تشکیل یافته است.

انجمن توسعه مهارت‌های پایه آموزشی انگلستان ابتدا طی سال ۱۹۸۰، تحت عنوان انجمن توسعه مهارت‌های پایه بزرگسالان تشکیل یافته و سپس طی سال ۱۹۹۴ به انجمن توسعه مهارت‌های پایه آموزش کودکان و بزرگسالان انگلیسی تغییر وضعیت داد. طی سال‌های اخیر، حمایت‌ها و مشارکت‌های دپارتمان آموزش انگلستان به انجمن توسعه مهارت‌های پایه آموزشی انگلستان تعلق می‌گیرد. انجمن فوق‌همچنین نقش حیاتی در جهت گسترش ابتکارات و برنامه‌های جدید آموزشی و شغلی ویژه و بزرگسالان، فراهم‌سازی صنایع مهم در جهت گسترش ابتکارات و برنامه‌های جدید آموزشی و شغلی ویژه جوانان و بزرگسالان و فراهم آوردن تحقیقات و اطلاعات لازم برای معلمان، مؤسسات و دانش‌آموزان ایفا می‌نماید. طی سال ۱۹۹۷، انجمن فوق با همکاری شبکه‌های تلویزیونی و رادیوهای محلی به سرمایه‌گذاری بیشتری در حوزه ارتقاء مهارت‌های پایه آموزشی مبادرت نمود. این رشته عملیات منطقه‌ای موجب گردیده است تا اکثریت قریب به اتفاق شهروندان انگلیسی از مسائل و مشکلات کم‌سواد و بی‌سواد آگاهی یابند. لازم به ذکر است که تاکنون تعداد ۸۰۰ طرح توسعه مهارت‌های پایه آموزشی در سراسر کشور انگلستان به‌مورد اجرا در آمده است. عمده تأکید انجمن توسعه مهارت‌های پایه آموزشی طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۹۰، بر ارتقاء مهارت‌های پایه شغلی و توسعه بیش از ۸۰ مرکز آموزشی متمرکز بوده است.

(د) طراحی استانداردهای نیروی کار: دپارتمان آموزش و استخدام انگلستان به طراحی استانداردهای نیروی کار طی جولای سال ۱۹۹۷، جهت یکسان‌سازی خدمات آموزشی و

افزایش استانداردهای آموزشی مدارس سراسر کشور مبادرت نمود. چنین استانداردهایی، معلمین ارشد، کارشناسان آموزشی و کارشناسان مدیریت آموزشی را تحت پوشش قرار می‌دهد. گروه‌های مذکور سالیانه در ۴ وهله گرد هم آمده و به طراحی توصیه‌های کارشناسی در زمینه توسعه سیاست‌های آموزشی مبادرت می‌نمایند.

ر) **احداث مدارس بیکون:** طرح احداث مدارس بیکون طی سپتامبر سال ۱۹۹۸، در جهت افزایش استانداردهای آموزشی مدارس کشور به مورد اجرا در آمد. مدارس بیکون در زمره بهترین مدارس کشور قرار داشته که در جهت معرفی سیاست‌های موفقیت‌آمیز آموزشی و توسعه روش‌های موفق آموزشی در کلیه مدارس کشور احداث گردیده‌اند. آن دسته از مدارس کشور انگلستان که از موقعیت مدارس بیکون برخوردار می‌باشند، از بودجه اضافی در جهت اجرای فعالیت‌های آموزشی فوق برنامه برخوردار می‌گردند.

ز) **افزایش استانداردهای آموزشی مدارس:** در مورخه ۲۲ مارس سال ۱۹۹۹، دولت به اجرای برنامه‌های ۳ ساله آموزشی بالغ بر ۳۵۰ میلیون پوند جهت افزایش استانداردهای آموزشی مدارس بین‌شهری شهرهای لندن، منچستر، اسکاتلند، لیورپول، نیوزلی، بیرمینگ هام، لیدزی و برادفورد مبادرت نمود. اجرای برنامه‌های مذکور به افزایش استانداردهای آموزشی مدارس بین‌شهری و برطرف نمودن موانع آموزشی منجر گردیده است، از جمله مهم‌ترین برنامه‌های آموزشی مذکور می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱- فراهم نمودن موقعیت‌های مناسب آموزشی برای دانش آموزان با استعداد و نخبه

۲- احداث شبکه‌های آموزشی جدید بین‌شهری

۳- ارائه خدمات مشاوره و تعیین مشاورین خصوصی برای کلیه دانش آموزان کشور (وب

سایت رسمی کتابخانه مجازی ایران <http://www.irpdf.com/allbookspublisher-3326.html>).

نتیجه گیری

همان‌طور که در متن بیان شد، امروزه آموزش عالی و پژوهش‌های دانشگاهی به مرکز ثقلی برای سلامت و پایداری اقتصادی، بهداشت اجتماعی و سرزندگی فرهنگی همه ملت‌ها مبدل شده است. با توجه به این موضوع بسیاری از جوامع برای بهبود هر چه بیشتر کیفیت آموزشی خود، دست به پژوهش‌ها و مطالعات فراوانی زده‌اند. از انواع این مطالعات می‌توان به بررسی تطبیقی نظام‌های آموزشی اشاره نمود. بررسی‌های تطبیقی می‌توانند، دو یا چند سیستم آموزشی را در مجموع و یا از نقطه‌نظر بعضی از جنبه‌ها مورد مطالعه قرار دهند. در راستای این مطالب در پژوهش حاضر، دو نظام آموزش عالی ایران و انگلستان از لحاظ مؤلفه‌های متعددی مورد بررسی و مطالعه تطبیقی قرار گرفتند. مؤلفه‌های مورد نظر عبارت بودند از: شیوه‌ها و چگونگی پذیرش دانشجو، مقاطع و دوره‌های تحصیلی، نحوه ارزشیابی تحصیلی، هزینه‌های آموزشی، تقویم آموزشی و چگونگی آموزش.

نتایج به‌دست‌آمده از بررسی این مؤلفه‌ها پاسخ سؤالات این پژوهش را به‌وضوح بیان می‌دارند. در جواب سؤال چگونگی ارائه خدمات آموزشی و شباهت‌ها و تفاوت‌های دو نظام آموزشی باید این‌گونه بیان داریم که نظام آموزش عالی ایران در مقاطع و دوره‌های تحصیلی تا حدودی با نظام آموزش عالی انگلستان شباهت دارد ولی در بقیه موارد بین این دو نظام تفاوت‌های فاحشی دیده می‌شود. در بحث تفاوت‌ها با توجه به یافته‌های این پژوهش به این نتیجه می‌رسیم که قدمت و تاریخ نظام آموزش عالی انگلستان به مراتب بیشتر از نظام آموزش عالی ایران است، به‌گونه‌ای که نظام آموزش عالی ایران برگرفته شده از نظام آموزش عالی غرب می‌باشد. این مطلب در آغاز بکار دانشگاه‌ها در ایران نمود ویژه‌ای داشته است. چراکه دانشجویان و سیاسیون با هزینه‌های دولتی و شخصی راهی کشورهای غربی می‌شدند تا از این راه هم علم لازم در رشته‌های مختلف را کسب نمایند و هم شیوه‌های نوین در سیستم اداری

دانشگاهی را یاد بگیرند که اسناد تاریخی مؤید این موضوع و ادعا هستند. از دیگر تفاوت‌های موجود در دو نظام آموزشی تفاوت در نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاه‌های دو کشور می‌باشد. درباره پذیرش دانشجو در نظام آموزش عالی انگلستان باید بگوییم که این کشور شرایط آسان‌تری را برای ورود متقاضیان آموزش عالی به دانشگاه‌ها در نظر گرفته است، این در حالی است که دانش آموزان ایرانی برای ورود به دانشگاه سد محکم کنکور را پیش رو دارند. هرچند در سال‌های اخیر برای رفع این مشکل تدابیری اندیشیده شده و سیستم گزینش دیگری را کم‌کم جایگزین کنکور نموده‌اند ولی این شیوه نیز باز جوابگوی نیازهای متقاضیان این حوزه نیست. همچنین تفاوت دیگری که در سیستم آموزش عالی دو کشور دیده می‌شود، تفاوت در شیوهی ارزشیابی تحصیلی دانشجویان است، نحوه ارزشیابی در سیستم آموزش عالی ایران به صورت رسمی، کاملاً کمی بوده و دانشجویان برای اخذ مدارک تحصیلی، امتحاناتی را باید بگذرانند، که نمره آن‌ها به صورت کمی بیان می‌گردد. این در حالی است که ارزشیابی در آموزش عالی انگلستان به صورت کیفی است و دانشجویان نمره‌های خود را به صورت درجات عالی، متوسط، پایین و مردود دریافت می‌کنند. علاوه بر مطالب فوق دو نظام آموزش عالی در تقویم آموزشی، زمان شروع و خاتمه سال تحصیلی و همچنین طول دوره‌های تحصیلی تا حدودی با هم تفاوت دارند. تفاوت دیگری که مابین دو نظام دیده می‌شود، تفاوت در نحوهی آموزش است. سال تحصیلی آموزش عالی در کشور انگلستان از ۱ سپتامبر آغاز گردیده و تا ۳۰ آگوست به طول می‌انجامد، این در حالی است که سال تحصیلی آموزش عالی در ایران از ۱ مهر ماه شروع و ۳۰ خرداد به اتمام می‌رسد، البته خاطر نشان می‌گردد که برنامه‌های تحصیلی دانشگاه‌ها در ایران با توجه به اختیاراتی که از سوی وزارت علوم به آن‌ها داده شده، ممکن است چند روزی با این تقویم آموزشی متفاوت باشد. در مورد طول دوره‌های تحصیلی در دو کشور با توجه به یافته‌های این پژوهش، باید بگوییم که طول دوره‌های تحصیل در انگلستان

در اکثر مقاطع تحصیلی کم‌تر از طول این دوره‌ها در ایران است. در مورد تفاوت در نحوه‌ی آموزش نیز اینگونه می‌توان ابراز کرد که نحوه آموزش در آموزش عالی ایران بیشتر به صورت نظری بوده و دانشجویان منفعلانه در کلاس‌های درس حاضر شده و مستمع صرف سخنرانی استاد مربوطه خویش هستند، این قضیه در انگلستان به صورت دیگری پیگیری می‌شود. دانشجویان در کنار دروس نظری خود بیشتر به فعالیت‌های کاربردی، کارورزی‌ها و پژوهش‌های مربوط به رشته خود، اقدام می‌کنند و طبق این موارد دوره‌های تحصیلی خود را به پایان می‌رسانند. همچنین درباره هزینه‌های آموزش در آموزش عالی دو کشور باید اینگونه بیان داریم که هزینه‌های آموزشی در نظام آموزش عالی ایران بیشتر توسط دولت تأمین می‌گردد و دانشگاه‌ها برای کارهای پژوهشی و آموزشی خود وابسته به تأمین اعتبار از سوی دولت می‌باشند. تأمین اعتبار به صورت این شیوه، مشکلات خاصی را برای دانشگاه‌ها و دولت ایجاد می‌کند. دانشگاه‌های آزاد و غیرانتفاعی ایران نیز برای تأمین هزینه‌های خود از دانشجویان شهریه دریافت می‌کنند. در انگلستان تأمین هزینه‌های آموزشی بیشتر توسط شرکت‌ها و بخش خصوصی صورت می‌گیرد.

همان‌طور که بیان شد دو نظام آموزشی تفاوت‌های فاحشی در مؤلفه‌های گوناگون مورد بررسی این پژوهش باهم دارند، بنابراین با توجه به یافته‌های این پژوهش و نتایج پژوهش‌های آورده شده در متن، در جواب این سؤال که چرا دانشگاه‌های انگلستان در جهان رتبه‌های برتر علمی را کسب می‌کنند، باید اینگونه بیان داریم که انگلستان در مسیر آموزشی خود بیشتر راه پژوهش را در پیش گرفته است. برای توضیح بیشتر این مطلب اینگونه می‌توان ابراز کرد که اهمیت و جایگاه پژوهش در رشد، توسعه و پیشرفت همه‌جانبه جامعه برای همگان به وضوح روشن است. پژوهش باعث بهبود مسائل مربوط به اقتصاد، فرهنگ، علم و اجتماع در جامعه شده و جایگاه آن را در بین جوامع دیگر برتر نشان می‌دهد، بنابراین در راستای این مطلب باید

به امر پژوهش در جامعه توجه ویژه‌ای صورت گیرد، از نهادهایی که در امر پژوهش می‌توانند، بسیار فعال باشند، آموزش و پرورش و آموزش عالی هر جامعه‌ای است. کشور انگلستان با در نظر گرفتن این موضوع توانسته است با برنامه‌ریزی‌های مفید و استفاده بهینه از امکانات و استعداد‌های انسانی‌اش خود را به‌عنوان یک کشور توسعه‌یافته در جهان معرفی کند، انگلستان سیستم آموزش عالی خود را بیشتر بر پایه پژوهش استوار کرده است، اهمیت این موضوع در این کشور چنان است که در پژوهش‌های دانشگاهی انگلستان الزاماً باید مجهولی کشف، یا موضوع جدیدی در یکی از رشته‌های علوم ارائه گردد؛ در غیر این صورت، دانشجو امکان دریافت مدرک تحصیلی خود را ندارد، همچنین در راستای اعتباربخشی به این مسئله، مقطع دکتری در انگلستان صرفاً بر پایه پژوهش بنیان گذاشته شده است. پژوهش‌های انجام‌گرفته در بین دانشجویان دکتری و سایر مقاطع در قالب مقالات معتبر علمی در سطح بین‌المللی منتشر می‌گردد، همان‌طور که برای اکثر دانشگاهیان روشن و واضح است، رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌ها در سطح جهان بیشتر بر پایه انتشار همین مقالات علمی صورت می‌گیرد. حال در اینجا ذکر این نکته لازم است که دانشگاه‌های انگلستان چه تدابیری برای انجام این پژوهش‌ها، انتشار مقالات و کسب این جایگاه اندیشیده‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر این را می‌رساند که سیاست‌های آموزشی انگلستان از همان ابتدای ورود دانش آموزان به مدارس و مقاطع پایین‌تر بر آماده‌سازی دانش آموزان برای ورود به دانشگاه‌ها و فعالیت در رشته‌های تخصصی مورد علاقه خویش استوار است و در این راه در سال‌های متمادی پیوسته اصلاحات آموزشی گسترده‌ای را جهت بهبود آموزش در این کشور اجرا می‌کنند، نظارت‌های کیفی و علمی دقیق و حسابرسی‌های مداوم نیز از جمله دلایل کسب رتبه‌های برتر علمی برای دانشگاه‌هاست. همچنین حضور بخش خصوصی در تأمین اعتبار دانشگاه‌ها باعث ایجاد یک رقابت بین دانشگاه‌ها شده است به‌نحوی که هر یک از دانشگاه‌ها برای برخورداری از حمایت مالی شرکتی

معتبر، فعالیت‌های پژوهشی خود را گسترده و مطلوب انجام می‌دهند و این حمایت تا زمانی ادامه دارد که دانشگاه جایگاه و شأن علمی خود را حفظ کرده و پیوسته این جایگاه را بهتر گرداند در غیر این صورت حامی مالی خود را از دست می‌دهد.

پیشنهادات

- در راستای بهبود جایگاه و پیشرفت نظام آموزش عالی ایران، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:
- ۱- توجه ویژه به امر پژوهش در آموزش عالی و اختصاص واحدهای پژوهشی برای دانشجویان در مقاطع مختلف دانشگاهی.
 - ۲- برنامه‌ریزی دقیق برای هدایت و تشویق دانش‌آموزان برای پرداختن به امر پژوهش از همان آغاز تحصیل در مدارس.
 - ۳- استفاده از بخش خصوصی در جهت تأمین هزینه‌های آموزشی دانشگاه‌ها و مدارس.
 - ۴- اصلاح سیاست‌های جذب و گزینش دانشجو در جهت تسهیل ورود متقاضیان آموزش عالی به دانشگاه‌ها.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

- آقازاده، احمد (۱۳۸۶)، آموزش و پرورش تطبیقی، تهران: انتشارات سمت.
- الکساندر و کسلینارد (۱۳۵۸)، مقایسه روشها و مسایل تربیتی، ترجمه احمد بیانی و سیف اله بهاری، تهران: انتشارات گوتنبرگ.
- ایرانی، احمد (۱۳۵۸)، آموزش و پرورش تطبیقی، تهران: دانشسرای عالی تهران.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۴)، روش های تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی، تهران: دوران.
- پور عزت، علی اصغر و همکاران (۱۳۸۷)، «الگوی مطلوب طرّاحی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ایران در عصر جهانی شدن»، فصلنامه دانشگاه اسلامی، سال دوازدهم، شماره ۴، زمستان، صص ۲۲-۳.
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۹)، دانشگاه ایرانی: درآمدی بر جامعه‌شناسی آموزش عالی، تهران: نشر کویر.
- رحمان پور، محمد و همکاران (۱۳۸۸)، «بررسی تطبیقی توسعه فن‌آوری اطلاعات در نظام‌های آموزش عالی جهان: با تأکید بر ایران»، فصلنامه پژوهشنامه تربیتی، دوره ۱۸، شماره ۱۸، بهار، صص ۸۴-۶۵.
- سرمد، زهره (۱۳۸۳)، روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات آگاه.
- سکاران، اوما (۱۳۸۰)، روش های تحقیق در مدیریت، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- شورت، ادموند. سی (۱۳۸۷)، روش شناسی مطالعات برنامه درسی، ترجمه مهرمحمدی و همکاران، تهران: انتشارات سمت.
- عزیزی، نعمت الله (۱۳۸۷)، «نقش علوم انسانی در توسعه سرمایه اجتماعی»، فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، شماره ۶۹-۶۸، تابستان و پاییز، صص ۷۸-۵۷.

_____ بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و انگلستان

- فاضلی، نعمت الله (۱۳۸۲)، «بررسی تطبیقی فرهنگ دانشگاهی ایران و بریتانیا مطالعه ای انسان شناختی بر علل ناکارآمدی آموزش دانشگاهی در ایران»، فصلنامه نامه انسان شناسی، بهار و تابستان، شماره ۳، بهار و تابستان، صص ۱۳۲-۹۳.
- فاضلی، نعمت الله؛ شمس، ناصر (۱۳۸۳)، «بررسی نظام مدیریت ارتباطات و مبادلات بین المللی علمی و دانشگاهی ایران و غرب»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۳۳، پاییز، صص ۱۶۲-۱۲۱
- فیض پور، محمدعلی و همکاران (۱۳۹۰)، «مطالعه تطبیقی شاخص های رتبه بندی دانشگاهها در سطح جهان و ایران»، اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴، تهران، پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت.
- محمدزاده، حسین (۱۳۸۷)، «بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی کشورهای ایران و کانادا و ارائه راهکارهای عملیاتی»، سومین همایش دانشگاهیان: دانشگاه سرآمد در چشم انداز بیست ساله کشور، دانشگاه تربیت مدرس، ۲۴ و ۲۵ مهرماه.
- مدهوشی، مهرداد و نیازی، عیسی (۱۳۸۹)، «بررسی و تبیین جایگاه آموزش عالی ایران در جهان»، فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال دوم، شماره ۴، بهار، صص ۱۵۰-۱۱۳.
- مشرف جوادی، محمدحسین و همکاران (۱۳۸۵)، «بررسی نظام آموزش عالی کشورهای جهان و ایران»، کنگره علوم انسانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- منتظر، غلامعلی (۱۳۸۶)، «مطالعات راهبردی توسعه اطلاعاتی نظام آموزش عالی در ایران»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره ۱۳، شماره ۱، بهار، صص ۲۶-۱.
- میر کمالی، سید محمد (۱۳۷۲)، «تحلیلی بر توانمندی های شغلی فارغ التحصیلان دانشگاه ها»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۴، زمستان، صص ۳۸-۱۳.
- نادری، عزت الله، سیف نراقی، مریم (۱۳۸۶)، راهنمای عملی فراهم سازی تحقیق، تهران: روان.

- نورشاهی، نسرين (۱۳۷۲). «جایگاه آموزش عالی ایران در مقایسه با ۲۶ کشور جهان»، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۴، زمستان، صص ۱۸۲-۱۳۹.

- Hodgson, K. Spours, et al. (2005) "Higher education, Curriculum 2000 and the future reform of 14° 19 qualifications in England," Oxford Review of Education , vol. 31, no. 4, pp. 479-495.
- D.H. Mohammadi, S. Mirhosseini, (2008) "A comparative investigation of academic promotion criteria in higher education," Journal of science and technology policy, vol. 1, no. 3.
- G. Scott, (2010) "Delivering higher education within further education in England: issues, tensions and opportunities," Management in Education, vol. 24, no. 3, pp. 98-101.
- J. Eggleston, (1983) "Research into higher education in England," Higher Education in Europe, vol. 8, no. 1, pp. 66-75.
- J. Murray, A. Campbell, et al, (2009) "Research and teacher education in the UK: Building capacity," Teaching and Teacher Education, vol. 25, no.7, pp. 944-950.
- K. Yokoyama, (2010) "The patterns of change in higher education institutions: the context of the changing quality assurance mechanisms in England, Japan, and New York State," Tertiary Education and Management, vol. 16, no. 1, pp. 61-80.
- M. Bacon, J. Sloam, (2010) "John Dewey and the Democratic Role of Higher Education in England," Journal of Political Science Education, vol. 6, no. 4, pp. 336-352.
- M. Bakker, (2007) "Same goals, different strategies. Funding higher education in England and the Netherlands," Perspectives, vol. 11, no. 2, pp. 33-39.
- S. Corral, "Information literacy strategy development in higher education: An exploratory study, (2008) " International journal of information management, vol. 28, no. 1, pp. 26-37.
- <http://www.irpdf.com/allbookspublisher-3326.html>
- http://www.msrt.ir/sites/Grad_Dept/DocLib/.htm
- <http://www.irphe.ir/fa/Departments/Depcom.aspx>
- <http://www.irphe.ir/fa/National%20Report/nationalreport.aspx>